ความกตัญญูกตเวที ตอนที่ ๑

พระเทพญาณมงคล (เสริมชัย ชยมงฺคโล)

ความกตัญญูกตเวที ตอนที่ ๑

ปาฐกถาธรรม

ออกอากาศทางสถานีวิทยุกระจายเสียงแห่งประเทศไทย กรมประชาสัมพันธ์
วันอาทิตย์ ที่ ๑๗ ตุลาคม พ.ศ. ๒๕๔๒

เจริญพร ญาติโยมสาธุชนผู้ฟังทุกท่าน

สำหรับวันนี้อาตมภาพจะได้กล่าวถึง เรื่องความกตัญญูกตเวที ซึ่งหมายถึง ความเป็นผู้รู้อุปการคุณที่ท่านทำให้แล้ว และตอบแทนพระคุณท่าน

ความจริงเรื่อง “ความกตัญญูกตเวที” นี้ ได้เคยกล่าวมาแล้ว แต่เน้นที่ความเป็นผู้รู้อุปการคุณต่อบุพพการี คือ คุณบิดามารดา และตอบแทนพระคุณท่านอย่างไรไปแล้ว วันนี้จะได้กล่าวเน้นความเป็นผู้รู้อุปการคุณต่อบุพพการี คือ ประเทศชาติ พระพุทธศาสนา และพระมหากษัตริย์ อันเป็นสถาบันหลักของปวงชนชาวไทย และสถาบันหลักทั้ง ๓ นี้ ยังเป็นเอกลักษณ์ของประเทศไทยเรามาแต่โบราณกาล อีกด้วย กล่าวคือ ตามประวัติศาสตร์ชาติไทย เราจะเห็นได้ว่า สถาบันหลักทั้ง ๓ นี้ เป็นสถาบันที่เกื้อกูลกัน ถ้าสถาบันหนึ่งสถาบันใดอ่อนแอ ไม่มั่นคง ย่อมยังให้สถาบันที่เหลือพลอยอ่อนแอลงไปด้วย เพราะเหตุนั้น สถาบันทั้ง ๓ นี้ คือ สถาบันชาติ สถาบันพระพุทธศาสนา และสถาบันพระมหากษัตริย์ จึงเป็นเอกลักษณ์ของประเทศชาติไทยเรา มาแต่โบราณกาล จนถึงตราบเท่าทุกวันนี้

อาจมีผู้สงสัยว่าทำไมจึงกล่าวเฉพาะเจาะจงว่า สถาบันพระพุทธศาสนาเป็นสถาบันหลัก ๑ ใน ๓ สถาบันหลักของประเทศไทย ? ก็เพราะว่า พระพุทธศาสนาเป็นศาสนาประจำชาติไทย ซึ่งมีประชาชนชาวไทยส่วนใหญ่กว่า ๙๐% ที่นับถือพระพุทธศาสนา นี้ประการ ๑ และโดยเฉพาะอย่างยิ่ง พระมหากษัตราธิราชเจ้าของไทยเราทรงเป็นพุทธมามกะมาตั้งแต่โบราณกาลจนถึงปัจจุบันนี้ ประการ ๑ กับอีกประการ ๑ ที่สำคัญที่สุด คือ หากจะมีต่างชาติต่างศาสนาใด เข้ามาพึ่งพระบรมโพธิสมภารอยู่ในประเทศนี้แล้วเมื่อรู้จักมีความกตัญญูกตเวทีต่อสถาบันหลักของไทย ตามสมควรแก่โอกาสและฐานะ มีความสัมพันธ์อันดีต่อกันและอยู่ร่วมกันฉันญาติมิตรที่ดีต่อกัน ไม่แสดงเจตนาลบหลู่-ดูหมิ่น-รุกราน-เบียดเบียนหรือบ่อนทำลายกันแล้ว เป็นอันอยู่ในประเทศไทยนี้ได้อย่างสุขสบายที่สุด ไม่มีปัญหาเลย เพราะพระพุทธศาสนานั้น มีแต่สอนให้ไม่เบียดเบียนกัน ให้มีเมตตากรุณาต่อกัน จนชาวพุทธได้ชื่อว่า เป็นผู้มีใจดี มีอัธยาศัยใจคอกว้างขวาง เป็นที่ประจักษ์ตาแก่ชาวโลกอยู่แล้ว

เพราะเหตุนี้ หากสถาบันพระพุทธศาสนาเจริญและมั่นคงอยู่ตราบใด ตราบนั้นสถาบันหลักอีก ๒ ก็ เจริญและมั่นคงด้วย และย่อมเป็นที่อุ่นใจได้ว่า ทุกชาติทุกศาสนาที่

อยู่ในประเทศไทย ก็พลอยมีความเจริญและสันติสุขไปด้วยกันทั้งนั้น แต่ถ้าสถาบันพระพุทธศาสนาอ่อนแอลงโดยเหตุใดก็ตาม สถาบันหลักอีก ๒ ก็จะพลอยอ่อนแอหรือสั่นคลอนลงไปด้วย ต่างชาติต่างศาสนาและแม้คนไทยที่นับถือต่างศาสนาก็จะพลอยได้รับความกระทบกระเทือน ไม่สงบสุข ไปด้วยกันทั้งนั่นแหละ อย่าได้สงสัยเลย

แต่ก็ยังเป็นโชคดีที่ประเทศไทยมีหลักธรรมคำสั่งสอนของพระพุทธเจ้าประดิษฐานมั่นคงอยู่ มีพระสงฆ์สาวกของพระพุทธเจ้าผู้กำลังศึกษาและมีการปฏิบัติพระสัทธรรมอบรมกาย วาจา และใจอยู่ อีกทั้งช่วยกันเผยแพร่คำสอนของสมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าอยู่ ประเทศไทยจึงนับได้ว่าเป็น “ปฏิรูปเทศ” คือ ประเทศที่สมควรอยู่อาศัยได้อย่างสันติสุข เพราะตราบใดที่มีคำสั่งสอนของสมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าเผยแพร่อยู่ และเมื่อมีผู้ศึกษาทำความเข้าใจในหลักธรรมได้ปฏิบัติดีปฏิบัติชอบตามพระสัทธรรมอยู่เพียงใด ผู้ที่ได้ศึกษาและปฏิบัติดีปฏิบัติชอบตามสมควรแก่ธรรมปฏิบัตินั้น ย่อมได้รับอานิสงส์ คือผลเป็นความเจริญและสันติสุขเองด้วย และพลอยช่วยให้สังคมและประเทศชาติมีความเจริญและสงบสุขอีกด้วย เพียงนั้น

เพราะเหตุนั้น จึงกล่าวได้ว่า สถาบันพระพุทธศาสนาเป็นสถาบันหลัก ๑ ใน ๓ สถาบันหลักของประเทศชาติไทยมาตั้งแต่โบราณกาลจนถึงปัจจุบัน โดยแท้ และแท้ที่จริงแล้ว หลักธรรมของสมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้านั้น ย่อมให้ผลดี คือให้ผลเป็นความเจริญและสันติสุขแก่ผู้ได้ศึกษาให้เข้าใจด้วยดีและปฏิบัติดีปฏิบัติชอบ ตามพระสัทธรรมนี้ด้วยกันทุกคน ไม่เลือกกาลเวลา ไม่เลือกชั้นวรรณะ และเชื้อชาติศาสนา เพราะเหตุนี้จึงกล่าวได้อีกว่า พระพุทธศาสนานี้แหละเป็นศาสนาสำหรับชาวโลกทั้งปวงแท้ๆ มิใช่แต่เฉพาะชาวไทยพุทธ เท่านั้น ผู้มีปัญญาย่อมเห็นประจักษ์แจ้งความจริงข้อนี้ได้ด้วยกันทุกคน

ส่วนสถาบันหลักอีก ๑ คือ สถาบันพระมหากษัตริย์นั้น ก็เป็นที่ทราบกันดีว่า พระมหากษัตราธิราชเจ้าผู้ทรงทศพิธราชธรรมของไทยเราที่มีมาแต่โบราณกาล จนถึงปัจจุบันนี้นั้นเป็นผู้ทรงคุณประเสริฐ ยิ่งกว่าพระมหากษัตริย์ใดๆ ในโลก คือ ทรงเป็นผู้กอบกู้ ทำนุบำรุง ปกปักษ์รักษาผืนแผ่นดินไทย และบวรพระพุทธศาสนาสืบต่อๆ กันมา ด้วยพระปรีชาสามารถ ให้ลูกไทยหลานไทยได้อยู่อาศัยและใช้เป็นที่ทำมาหากิน และทั้งได้ปฏิบัติ

พระพุทธศาสนา ให้ได้มีพระรัตนตรัยเป็นที่พึ่งอย่างประเสริฐสูงสุด ในการดำเนินชีวิตไปสู่ความเจริญและสันติสุข ไม่เป็นไปในทางเสื่อมอันเป็นโทษ เป็นความทุกข์เดือดร้อนมาจนถึงตราบเท่าทุกวันนี้ ก็เพราะพระบารมีและพระมหากรุณาธิคุณล้นเกล้าล้นกระหม่อมของพระมหากษัตราธิราชเจ้าของไทยเรา ที่มีต่อปวงชนชาวไทยและแม้ชาวต่างชาติต่างศาสนาที่มาพึ่งพระบรมโพธิสมภาร โดยทั่วหน้ากันอีกด้วย

ในยามที่ประเทศชาติและประชาชนประสบกับเหตุการณ์อันวิกฤตคับขันที่ผู้ปกครองผู้บริหารประเทศแก้ไขไม่ได้   พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวผู้ทรงคุณอันประเสริฐของเราก็จะทรงเข้าช่วยบำบัดปัดเป่าแก้ไขให้สงบลงได้ด้วยพระปรีชาสามารถและพระบารมีของพระองค์ เป็นที่ประจักษ์ตาและประทับใจของปวงชนชาวไทยและชาวต่างประเทศอยู่แล้ว

สถาบันหลักอีก ๑ คือ “สถาบันชาติ” สถาบันชาติไทยของเรานี้ ประกอบด้วยถิ่นหรือประเทศ คือ ผืนแผ่นดินอันเป็นที่อยู่อาศัยและเป็นที่ทำมาหากิน กับประชาชนชาวไทยทั้งมวล นี้ จะเจริญหรือเสื่อม จะเป็นสุขหรือเป็นทุกข์ก็ขึ้นอยู่ที่สถาบันหลักทั้ง ๒ ที่กล่าวมาแล้วอย่างมาก   ตัวอย่างที่เห็นได้ชัดเจนในปัจจุบันนี้ ประชาชนภายในประเทศไทยเรากำลังประสบกับปัญหาทางเศรษฐกิจกำลังซบเซา ฝืดเคือง อันมีเหตุปัจจัยภายในที่สำคัญหลายประการ โดยเฉพาะอย่างยิ่งประชาชนคนในชาติ ปฏิบัติตามอำนาจของกิเลสตัณหา อุปาทาน กันมาก จนกระทบกระเทือนถึงการเศรษฐกิจ การคลังและการธนาคารของประเทศ อย่างหนัก และพ่อค้านักธุรกิจซึ่งกู้เงินจากภายนอกประเทศด้วยดอกเบี้ยต่ำมาเพื่อประกอบหรือขยายกิจการค้าของตน หลงเพลิดเพลินกับเศรษฐกิจฟองสบู่ ใช้เงินอย่างฟุ่มเฟือย สุรุ่ยสุร่าย อันเป็นปัญหาเกี่ยวเนื่องกัน เมื่อถึงกาลที่เศรษฐกิจฟองสบู่นั้นแตก ก็ไม่มีปัญญาใช้หนี้เขา กลายเป็นหนี้เสียมากมายมโหฬาร จนสถาบันการเงินต่างๆต้องได้รับความกระทบกระเทือนอย่างหนัก เป็นเหตุให้เศรษฐกิจของประเทศทรุดลงจนยากที่จะเยียวยาแก้ไขให้ฟื้นคืนสภาพดี ได้ดังที่เป็นอยู่ในทุกวันนี้ ก็เพราะประชาชนและผู้บริหารกิจการทั้งภาครัฐบาลและภาคเอกชนจำนวนมากหันหลังให้พระพุทธศาสนา มุ่งแต่พัฒนา แสวงหา และกอบโกยวัตถุภายนอก มาบำรุงบำเรอกามกิเลสของตน ทำให้เป็นคนไม่มีศีลธรรมประจำใจ ปล่อยให้กิเลสตัณหาเข้าครอบงำจิตใจ จึงพากันดำเนินชีวิตและบริหารกิจการผิดพลาด ทำให้การเศรษฐกิจของชาติทรุดโทรมลง ดังที่เห็นๆ กันอยู่ในทุกวันนี้ นี่ก็เป็นเพราะความไม่ใส่ใจในการศึกษาและปฏิบัติพระสัทธรรม ความจริงแล้ว พระพุทธศาสนามิได้เสื่อม แต่ผู้คนเสื่อมจากการปฏิบัติพระพุทธศาสนาสถาบัน

พุทธศาสนามีอยู่ แต่มีก็เป็นเหมือนไม่มี สำหรับผู้ไม่ปฏิบัติพระสัทธรรม จึงชื่อว่า "อ่อนแอ" อันเป็นเหตุให้สถาบันประเทศชาติพลอยอ่อนแอไปด้วย

แต่ถ้าประชาชน ผู้ปกครองผู้บริหารประเทศและธุรกิจเอกชน จะได้ศึกษาทำความเข้าใจพระพุทธศาสนาให้ถูกต้อง และพากันปฏิบัติพระสัทธรรม งดเว้นบาปอกุศลหรือทุจริตทางกาย ทางวาจา และเจตนาความคิดอ่านทางใจ ประพฤติปฏิบัติตนอยู่ในบุญกุศลคุณความดี มีศีลมีธรรมประจำใจ การจะคิด จะพูด จะกระทำกิจกรรมใดๆ ก็ย่อมเป็นไปในทางที่ถูกที่ควร นำชีวิตตนและหมู่คณะไปสู่ความเจริญและสันติสุข พลอยให้สังคมและประเทศชาติเจริญรุ่งเรืองและสงบสุขไปด้วยกันได้

เพราะเหตุนี้ จึงกล่าวได้ว่า สถาบันหลักทั้ง ๓ คือ สถาบันชาติ สถาบันพระพุทธศาสนาและสถาบันพระมหากษัตริย์ของไทยเรา ต่างเป็นปัจจัยเกื้อหนุนกันมาโดยตลอดแต่โบราณกาลจนถึงปัจจุบัน จนเป็นเอกลักษณ์ของชาติไทยเราตลอดมาถึงทุกวันนี้

เมื่อท่านทั้งหลายได้เข้าใจและเห็นความสำคัญของสถาบันหลักทั้ง ๓ ของไทยเราอย่างนี้ ก็จงช่วยกันแสดงกตัญญูกตเวทิตาธรรม ให้สมควรแก่อุปการคุณของสถาบันหลักทั้ง ๓ นี้ ที่มีต่อเราทั้งหลาย ตามโอกาสและฐานะของตน ซึ่งถ้าจะกล่าวโดยทั่วไปแล้ว ทุกคนในประเทศไทยเรานี้มีโอกาสที่จะแสดงความกตัญญูกตเวที คือระลึกถึงคุณ และตอบแทนคุณสถาบันหลักทั้ง ๓ สถาบันนี้มากมายหลายวิธีแต่ณโอกาสนี้จะได้ยกตัวอย่างพอเป็นแนวทางความประพฤติปฏิบัติตน อันเป็นการแสดงความกตัญญูตกเวทีต่อสถาบันชาติ สถาบันพระพุทธศาสนา และสถาบันพระมหากษัตริย์ แต่พอสมควรแก่เวลา สืบต่อไป

การแสดงความกตัญญูกตเวทีต่อสถาบันหลักทั้ง ๓ ของไทยเรานั้น มีมากมายหลายวิธี ยากที่จะกล่าวให้ครบถ้วนสมบูรณ์ได้ จึงจะขอกล่าวย่อๆ รวมหลักที่ควรประพฤติปฏิบัติตนในชีวิตประจำวัน เพื่อประโยชน์ส่วนตนก็ดี เพื่อประโยชน์ผู้อื่นก็ดี และเพื่อประโยชน์สังคมประเทศชาติโดยส่วนรวมก็ดี ว่า

พึงมีสติพิจารณาปัญหาก่อนการวินิจฉัยสั่งการ และ/หรือประพฤติปฏิบัติตนใดๆ ก็ให้อยู่ในหลัก ความถูกต้อง ๑ ความเหมาะสม ๑ ความบริสุทธิ์ใจ ๑ และความยุติธรรม ๑ ดังจะได้ชี้แจงเป็นข้อๆ ไป ดังนี้

๑. หลักความถูกต้อง

หลัก "ความถูกต้อง" ณ ที่นี้หมายถึง ความถูกต้องตามตัวบทกฎหมาย กฎ และ/หรือระเบียบข้อบังคับ มติ และ/หรือ คำสั่งต่างๆ ที่ออกตามกฎหมาย หรือตามกฎ/ระเบียบข้อบังคับเหล่านี้เป็นต้น นี้อย่าง ๑ และหมายถึง ความถูกต้องตามทำนองคลองธรรม กล่าวคือ ความถูกต้องศีลธรรม หรือ พระธรรมวินัย นี้อย่าง ๑ และ ความถูกต้องตามขนบธรรมเนียมประเพณีอันดีของไทย นี้อีกอย่าง ๑ ซึ่งโดยปกติแม้การตรากฎหมายใดๆ ของประเทศชาติไทยเรา ผู้มีหน้าที่รับผิดชอบในการตรากฎหมายก็จะต้องคำนึงถึงศีลธรรม และขนบธรรมเนียมประเพณีอันดีของประเทศชาติไทยเราด้วยเพราะจะต้องใช้บังคับประชาชนคนไทย ซึ่งเป็นประชากรผู้เป็นเจ้าของประเทศเป็นสำคัญ และใช้บังคับผู้ที่มาอยู่อาศัยในประเทศไทย ให้ต้องปฏิบัติตามกฎหมายไทยอีกด้วย แต่ถ้าผู้มีอำนาจหน้าที่ในการตรากฎหมาย ขาดการพิจารณาหรือไม่คำนึงถึงศีลธรรมและขนบธรรมเนียมประเพณีอันดีของไทยเราด้วยแล้ว ตัวบทกฎหมายนั้นๆ ก็จะเป็นตัวบทกฎหมายที่ "ผิดปกติ" และอาจเป็นเหตุให้เกิดปัญหาในทางปฏิบัติต่อไปในกาลข้างหน้า

ความถูกต้อง อีกประการหนึ่ง คือ ความถูกต้องตามอำนาจ และหน้าที่ความรับผิดชอบ คำว่า "อำนาจ" ณ ที่นี้หมายถึง อำนาจการปกครองบังคับบัญชา และ/หรืออำนาจในการบริหารกิจการที่ได้รับหรือที่มีตามกฎหมายของบ้านเมืองหรือตามกฎระเบียบข้อบังคับ มติ หรือคำสั่งที่ออกตามกฎหมายของบ้านเมืองซึ่งตรงกับภาษาอังกฤษว่า "Authority" และในกรณีพระภิกษุสงฆ์ หมายความรวมถึง อำนาจตามพระธรรมวินัย อีกด้วยความถูกต้องตามอำนาจ ณ ที่นี้จึงมิได้หมายความรวมถึงอำนาจกระแสความกดดันอันไม่เป็นธรรม หรืออำนาจนอกกฎหมาย และในกรณีพระภิกษุสงฆ์มิได้หมายรวมถึงอำนาจนอกพระธรรมวินัย หรือนอกศีลธรรมแต่ประการใด

ส่วนคำว่า "หน้าที่ความรับผิดชอบ" ก็คือ ภารกิจที่แต่ละบุคคลจะพึงปฏิบัติให้บรรลุผลสำเร็จตามนโยบายและวัตถุประสงค์ ที่ตนได้รับมอบหมายจากผู้บังคับบัญชาหน่วยเหนือ หรือองค์กรที่ตนสังกัดอยู่ตามกฎหมาย และ/หรือ ภารกิจที่แต่ละคนจะพึงปฏิบัติตามสิทธิ หน้าที่ความรับผิดชอบ ในฐานะประชาชนพลเมืองของประเทศที่จะพึงมีต่อตนเอง ต่อครอบครัว และต่อสังคมประเทศชาติ กล่าวคือ ต่อสถาบันชาติ ต่อสถาบันพระ

ศาสนา และต่อสถาบันพระมหากษัตริย์ ตามกฎหมาย อีกทีหนึ่ง คือจะปฏิบัติตามอำเภอใจ อันจะก่อให้เกิดความเสื่อมเสียหรือความเสียหายแก่ผู้อื่น หรือแก่สังคมโดยส่วนรวมมิได้ นอกจากนั้น ในกรณีพระภิกษุ หมายถึง ภาระหน้าที่ความรับผิดชอบที่พึงปฏิบัติต่อตนเอง และต่อผู้อื่น ตามพระธรรมวินัยหรือศีลธรรม และตามขนบ คือ แบบอย่างอันภิกษุควรประพฤติในกาลนั้นๆ ในที่นั้นๆ ในกิจนั้นๆ แก่บุคคลนั้นๆ อันพระบุรพาจารย์ ได้แก่ สมเด็จพระมหาสมณเจ้า กรมพระยาวชิรญาณวโรรส ได้ทรงอธิบายไว้ใน "หนังสือวินัยมุข เล่ม ๒" (หลักสูตรนักธรรมโท) มีเนื้อความโดยย่อว่า ในบาลีท่านจัดไว้เป็นหมวดๆ เรียกว่า "วัตร" ได้แก่ กิจวัตร จริยาวัตร และวิธีวัตร ต่างๆ เป็นต้น ตัวอย่าง กิจวัตร ได้แก่ "สัทธิวิหาริกวัตร" หรือ "อันเตวาสิกวัตร" อันพระอุปัชฌาย์อาจารย์จะพึงมีใจเอื้อเฟื้อในสัทธิวิหาริก หรืออันเตวาสิก คือพึงมีใจเอื้อเฟื้อในลูกศิษย์ของตนตลอดกาลที่ลูกศิษย์อาศัยตนอยู่ เป็นต้นว่า ขวนขวายช่วยป้องกัน หรือ ระงับความเสื่อม ความเสีย อันจักมี หรือ ได้มีแล้วแก่สัทธิวิหาริก หรืออันเตวาสิก คือลูกศิษย์ เช่น ระงับความกระสัน ความเบื่อหน่าย และปลดเปลื้องความเห็นผิดของเธอ เอาธุระในการออกจากครุกาบัติของเธอ และ/หรือ ขวนขวายเพื่อสงฆ์จะได้งดโทษที่จะลงแก่เธอ หรือเพื่อผ่อนหนักเป็นเบาลงมาให้แก่เธอ และแม้ลูกศิษย์คือสัทธิวิหาริก หรืออันเตวาสิก ก็พึงมีใจเอื้อเฟื้อต่อพระอุปัชฌาย์อาจารย์ ตลอดกาลที่อาศัยท่านอยู่ ดุจเดียวกัน พระธรรมวินัยในเรื่องกิจวัตรอันพระอุปัชฌาย์อาจารย์ กับสัทธิวิหาริกหรืออันเตวาสิก คือลูกศิษย์ จะพึงมีน้ำใจเอื้อเฟื้อต่อกันนี้ มีรายละเอียดอยู่ในพระไตรปิฎกภาษาบาลี (ฉบับสยามรัฐ) เล่มที่ ๗ ตั้งแต่ข้อ ๔๓๙-๔๔๕ (หน้า ๒๔๕-๒๗๒) ดังตัวอย่างพระพุทธดำรัสตอนหนึ่ง แปลความว่า

ถ้าความกระสัน [อยากลาสิกขา] บังเกิดแก่สัทธิวิหาริก อุปัชฌายะพึงระงับ หรือพึงวานภิกษุอื่นให้ช่วยระงับ หรือพึงแสดงธรรมกถาแก่สัทธิวิหาริกนั้นถ้าความรำคาญบังเกิดแก่สัทธิวิหาริก อุปัชฌายะพึงบรรเทา หรือพึงวานภิกษุอื่นให้ช่วยบรรเทา หรือพึงแสดงธรรมกถาแก่สัทธิวิหาริกนั้นถ้าทิฏฐิบังเกิดแก่สัทธิวิหาริก อุปัชฌายะพึงให้สละเสีย หรือพึงวานภิกษุอื่นให้ช่วย หรือพึงแสดงธรรมกถาแก่สัทธิวิหาริกนั้น.

กับอีกตอนหนึ่ง แปลความว่า ถ้าสงฆ์ใคร่จะทำกรรมแก่สัทธิวิหาริก คือ ตัชชนียกรรม นิยสกรรม ปัพพาชนียกรรม ปฏิสารณียกรรม หรืออุกเขปนียกรรมแล้ว อุปัชฌายะพึง

ทำความขวนขวายว่า ด้วยอุบายอย่างไรหนอสัทธิวิหาริกพึงประพฤติชอบหายเย่อหยิ่ง ประพฤติแก้ตัวได้ [อันเป็นจะเป็นเหตุให้] สงฆ์พึงระงับกรรมนั้นเสีย.

นี้คือ พระธรรมวินัย อันสมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า ได้ตรัสไว้ดีแล้วแก่พระภิกษุสงฆ์ เพื่อให้ปกครองดูแลกันด้วยความมีใจเอื้อเฟื้อต่อกันเหมือนบิดากับบุตร เพื่อความสงบและความผาสุกในหมู่พระภิกษุสงฆ์ เพื่อความเจริญและความมั่นคงของพระพุทธศาสนา

ตามพระพุทธดำรัสนี้ พระอุปัชฌาย์อาจารย์ก็พึงต้องขวนขวายป้องกัน หรือระงับความเสื่อม ความเสียหาย อันจักมีหรือได้มีแล้วแก่ลูกศิษย์ ดุจบิดาจะพึงมีใจเอื้อเฟื้อต่อบุตร และลูกศิษย์ก็จะต้องปฏิบัติตนต่อพระอุปัชฌาย์อาจารย์ เหมือนดังบุตรจะพึงปฏิบัติดีต่อบิดาเช่นเดียวกัน อนึ่งแม้เจ้าคณะปกครองระดับต่างๆ กับผู้อยู่ใต้ปกครอง ก็อนุโลมถือเป็นกิจวัตรที่จะพึงปฏิบัติต่อกันด้วยใจเอื้อเฟื้อทำนองเดียวกันนี้ เช่นเดียวกัน

เพราะฉะนั้น ในพิธีบรรพชาอุปสมบท กุลบุตร อุปสัมปทาเปกข์ ผู้ขอนิสสัย และขอถือพระอุปัชฌาย์แล้ว จึงเปล่งวาจาขอรับเป็นภาระธุระของกันและกันกับพระอุปัชฌาย์ ว่า “อชฺชตคฺเคทานิ เถโร มยฺหํ ภาโร, อหมฺปิ เถรสฺส ภาโร” ตั้งแต่บัดนี้เป็นต้นไป พระเถระขอจงเป็นภาระของกระผม แม้กระผมก็ขอให้เป็นภาระของพระเถระด้วย. ดังนี้เป็นต้น

เพราะเหตุนั้น พระมหาเถระ คือพระเถระผู้ใหญ่ และพระเถรานุเถระ จนถึงพระนวกภิกษุ คือพระผู้บวชใหม่ ผู้ได้เรียนรู้พระธรรมวินัยดีแล้ว จึงสำเหนียกและปฏิบัติต่อกันตามพระธรรมวินัย อันสมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าตรัสไว้ดีแล้วนี้ อย่างมั่นคง มิใยที่ท่านจะต้องได้รับการวิพากษ์วิจารณ์ในทางเสียหายจากผู้รู้เท่าไม่ถึงการณ์ หรืออาจจะมีแม้จากผู้รู้พระธรรมวินัยมาดี แต่แกล้งโง่ คือ แกล้งทำเป็นไม่รู้ แล้ววิพากษ์วิจารณ์พระเถระหรือพระเจ้าคณะปกครองที่ท่านได้ปฏิบัติตามพระธรรมวินัยนี้อย่างมั่นคงดีแล้ว ไปในทางเสียหาย คือ ให้ก่อเกิดกระแสความเสื่อมศรัทธาในท่านและคณะฯ อย่างไม่เป็นธรรม ท่านก็ได้แต่พากันอดกลั้นด้วยสติ และขันติธรรมเสมอมา

พระเถระผู้ใหญ่หรือเจ้าคณะปกครอง และพระอุปัชฌาย์อาจารย์ ท่านมีจุดยืน คือกิจวัตรตามพระธรรมวินัยนี้ ดังจะเห็นได้จาก โอวาทของพระเดชพระคุณ เจ้าประคุณสมเด็จพระพุฒาจารย์ กรรมการมหาเถรสมาคม และเจ้าคณะใหญ่หนตะวันออก วัดสระเกศ ราชวรมหาวิหาร กรุงเทพฯ ที่ท่านได้ให้ไว้แก่พระเถรานุเถระผู้เป็นพระอุปัชฌาย์ใน

พิธีเปิดการสัมมนาพระอุปัชฌาย์ ๑,๒๖๕ รูป เมื่อวันที่ ๒๐ กันยายน ศกนี้ ณ หอประชุมพุทธมณฑล จังหวัดนครปฐม มีเนื้อความที่หนังสือพิมพ์ข่าวสด ประจำวันที่ ๒๖ กันยายนศกนี้ ได้ถอดเทปลงไว้ในคอลัมน์ "สกู๊ปพิเศษ" หน้า ๒๔ ตอนหนึ่ง ซึ่งท่านชี้ให้พระอุปัชฌาย์ทั้งหลายได้ตระหนักถึงภัยพระพุทธศาสนาว่า

"เราทั้งหลายที่รับผิดชอบต่อพระพุทธศาสนาต้องทราบกันดีว่า แม้พระที่ดีมี ๙๐% ที่เสียมี ๑๐% แต่ส่วนที่ดีจะสลายไป ไม่มีการนำสู่สังคม แต่ ๑๐% ที่เหลือกลับถูกโจษจันจนเป็นจำเลยสังคมทั่วสังฆมณฑล ความจริงข้อนี้ เราต้องตระหนักให้มากขึ้น เวลานี้อย่านึกว่าเรารักษาวัดเราวัดเดียว ตัวเราจึงจะอยู่ได้ ๑๐% เท่านั้นเสีย แต่ยกขึ้นมาเป็นจำเลยทางสังคมว่าหมดพระดีแล้ว สิทธิของเขาที่จะพูด แต่ก็เป็นสิทธิของเราที่จะป้องกันตัว ถ้าเราไม่ป้องกันให้ดี ภัยจะยิ่งทวีคูณยิ่งขึ้น"

และต่อจากนั้น เจ้าประคุณหลวงพ่อสมเด็จพระพุฒาจารย์ ก็ได้ แสดงจุดยืนในการปฏิบัติตนตามพระธรรมวินัย อย่างมั่นคง จึงจะรักษาพระพุทธศาสนาไว้ได้ ว่าดังนี้

"ถึงอย่างไรก็คือพระด้วยกันต้องช่วยกันประคับประคองแต่ไม่ใช่หมายความว่า ถึงเสียก็รักษาไว้ ถ้าเสียไม่ดีจริงพระพุทธเจ้าทรงเรียกว่า "อเตกิจฉา" หมดทางเยียวยารักษาได้ ก็ปล่อยไปตามการกระทำของผู้นั้น ไม่ใช่ว่าแม้เสียก็ปกป้องไว้ ซึ่งไม่ชอบด้วยวิธีทางพระพุทธศาสนา"

นี้คือจุดยืนตามพระธรรมวินัยของพระมหาเถระโดยเฉพาะอย่างยิ่งกรรมการมหาเถรสมาคม และพระเถรานุเถระเจ้าคณะปกครอง ที่ได้ศึกษาพระธรรมวินัยดีแล้ว ท่านได้ยึดถือปฏิบัติอย่างมั่นคง รักษาพระพุทธศาสนาให้ยืนยาวมาถึงเราในทุกวันนี้ อย่างนี้ ชื่อว่า การปฏิบัติถูกต้องตามพระธรรมวินัย

ไม่ใช่ว่าพอมีหรือจะมีความเสื่อมเสียใดเกิดขึ้น ที่พอจะประคับประคองแก้ไขกันได้ก่อน ก็ฟาดฟันให้พินาศไปเลย นั่นไม่ใช่พระธรรมวินัยของพระพุทธเจ้า และไม่ใช่วิธีการที่ดีที่พ่อจะพึงปฏิบัติต่อลูก แต่ถ้าไม่สามารถจะเยียวยาแก้ไขได้แล้วนั้นแหละ ก็ต้องปล่อยไป ไม่มีใครอยากเก็บไว้ให้หนักอกหรอก พระมหาเถระและพระเถรานุเถระเจ้าคณะปกครองผู้รู้และมั่นคงอยู่ในพระธรรมวินัย ท่านพากันปฏิบัติและรักษาพระธรรมวินัยอยู่อย่างนี้ทั้งนั้น เพียงแต่ท่านเป็นผู้เงียบสงบ ไม่แสดงตนให้เด่นดังว่าเป็นผู้เคร่งครัดอยู่ในพระธรรมวินัย เท่านั้นแหละ

อาตมภาพจึงขอฝากให้ญาติโยมสาธุชนพุทธบริษัทที่ยังไม่ได้เรียนรู้พระธรรมวินัยสำหรับพระภิกษุพึงทราบ และจะได้ช่วยกันพิทักษ์รักษาทั้งศาสนบุคคล และทั้งศาสนธรรมให้ถูกวิธี และจะได้ไม่หลงตามกระแสการวิพากษ์วิจารณ์ที่ผิดๆ อันกลายเป็นการทำลายพระพุทธศาสนาไปโดยไม่รู้ตัว

อีกตัวอย่างหนึ่ง ขอยกตัวอย่างคำให้สัมภาษณ์ของท่านอธิบดีกรมการศาสนาคนใหม่ นายไพบูลย์ เสียงก้อง มีข้อความตามที่ปรากฏในหนังสือพิมพ์ข่าวสด ประจำวันที่ ๑๐ ตุลาคมนี้ ในคอลัมน์ สกู๊ปพิเศษ หน้า ๒๓ มีข้อความที่แสดงเจตนาการปฏิบัติหน้าที่ในฐานะของอธิบดีกรมการศาสนา ตามอำนาจ และหน้าที่ตามกฎหมายของบ้านเมือง และตามหลักศีลธรรม ดังมีข้อความคำสัมภาษณ์ตอนหนึ่งว่า

"การปกครองบังคับบัญชาเป็นเรื่องของสงฆ์ กรมศาสนาเพียงแต่รวบรวมข้อมูลประสานงาน อำนวยความสะดวก และช่วยส่งสัญญาณเพื่อให้มีการปฏิบัติตามกฎระเบียบ"

นี้ชื่อว่า การปฏิบัติถูกต้องตามกฎหมายและศีลธรรม อันควรเป็นแบบอย่างที่ดีแก่นักการบริหาร และนักการเมือง ระดับต่างๆ และทั้งเป็นตัวอย่างที่ดีแก่ประชาชน ให้เห็นความสำคัญของกฎหมาย ซึ่งจะต้องปฏิบัติตามโดยเคร่งครัด มิฉะนั้น บ้านเมืองจะเกิดความโกลาหลเพราะคนไม่เคารพกฎหมาย ก็จะกลายเป็นบ้านเมืองที่ไม่มีขื่อไม่มีแปไป แล้วผลร้ายนี้จะตกอยู่แก่ใคร ? ท่านคิดเอาเองก็แล้วกัน

ถ้าประชาชนและผู้ปกครอง ผู้บริหารประเทศชาติ ต่างร่วมแรงร่วมใจกันประพฤติปฏิบัติตนด้วยความถูกต้องตามกฎหมายของบ้านเมือง และปฏิบัติถูกต้องตามทำนองคลองธรรม คือศีลธรรม และขนบธรรมเนียมประเพณีอันดีของไทยเรา ด้วยความ เหมาะสม ด้วยความบริสุทธิ์ใจ และด้วยความยุติธรรม เช่นนี้ บ้านเมืองของเราไปรอดแน่ สถาบันหลักทั้ง ๓ ของเราก็จะเจริญรุ่งเรืองและมั่นคง ไม่มีใครมาทำลายได้ และย่อมได้ชื่อว่า เราได้แสดงความกตัญญูกตเวทีต่อสถาบันหลักทั้ง ๓ คือ สถาบันชาติ สถาบันพระพุทธศาสนา และสถาบันพระมหากษัตริย์ เป็นอันดีแล้ว

ก่อนจบปาฐกถาธรรมในวันนี้ อาตมภาพขอเจริญพรว่า ในเช้าวันจันทร์ ที่ ๒๕ ตุลาคม ศกนี้ เป็นวันออกพรรษา จึงขอเชิญชวนท่านสาธุชนทุกท่านไปร่วมบำเพ็ญกุศล

“ตักบาตรเทโว” ตามประเพณีนิยมของไทย ณ วัดหลวงพ่อสดธรรมกายาราม อ.ดำเนินสะดวก จ.ราชบุรี เริ่มพิธีเวลา ๐๙.๐๐ น.

อนึ่งท่านใดประสงค์ที่จะได้เทปปาฐกถาธรรมนี้หรือรายการก่อนๆเช่นเรื่อง สติสัมปชัญญะ เวรย่อมระงับด้วยการไม่จองเวร คุณธรรมของนักบริหาร ทางแห่งความเจริญและสันติสุข และทำตนให้เป็นสุขในยุคเศรษฐกิจซบเซา เป็นต้น ก็ติดต่อขอรับได้ที่ประชาสัมพันธ์ วัดหลวงพ่อสดธรรมกายาราม อ.ดำเนินสะดวก จ.ราชบุรี โทร.๒๕๔-๖๕๐ กดต่อ ๒๒๐

ขอความสุขสวัสดีจงมีแด่ท่านผู้ฟังทุกท่าน เจริญพร.